

ÚJABB LÉPÉSEK

— osztályfőnök az olvasóvá nevelésért —

Lassan két éve lesz, hogy a Módszertani Közlemények Szerkesztősége rendszeresen közli az általános iskolai olvasóvá nevelés problémáit felvető, fejlődését bemutató, az előrehaladást jelző híradásokat. Két okból jó ez: egyrészt a szerény eredményű út állomásait nyomon követjük, elemezzük, másrészt kutatjuk a helyenkénti kudarcok okait és rávilágítunk a távlatokra.*

Iskolámban (a hódmezővásárhelyi) Zalka Máté általános iskolában hagyományai vannak az olvasóvá nevelésnek. Tantestületünk valamennyi tagja összefogott magyar szakosok, és nem magyar szakos osztályfőnökök az olvasóvá nevelés ügyében. Jelenleg már több osztályban működik osztály-könyvtár, de a mozgalom minden tanulóra hatni kíván. A kabinet-rendszerben óráról órára mozgó tanulókat nemcsak a magyar szaktanteremben, hanem a fizikai előadóban és a földrajz kabinetben is könyvek fogadják. Kézközelben vannak a könyvek, folyóiratok, bármelyiket nézegethetik, olvasgathatják, megvásárolhatják a tanulók.

Nem véletlen tantestületünknek ez a közös összefogása. Könyvbizományosnak választott kartársunk (Albert Károlyné) rendszeresen hozzá, kiállítja a legújabb szépirodalmi és szakkönyveket. Az elmúlt évben több, mint 30 000 forint értékben vásároltak könyvet az oktatók, ez egy főre 1300 Ft, de beszámítva az egyéb forrásból** vásároltakat is kb: 1500—1800 Ft.

Ez évtől kezdve a részletre való könyvvásárlást a tanulókra is kiterjesztettük, 4.

* Eddig beszámoltunk a munka kezdetéről, (Tiszatáj, 1969. augusztusi száma.) A magyar szakos tanár munkájáról, (Módszertani Közlemények 1970. 10. évf. 3. száma) és a szülők felé irányuló nevelő munkáról.

** Politikai és ideológiai irodalom, kiadványok (a Kossuth Könyvkiadó műveinek terjesztése).

osztály tanulói csak a szeptember hónapban 2500 Ft értékű könyvet vettek, ez 20 forint tanulói átlagnak felel meg.

Fizetni szeptembertől—májusig lehet. Osztályomban 20 fillér az a legalacsonyabb összeg, amelyet be lehet fizetni a könyvtári órákon. Ez nagyon jó, kedvező, de nagyon nehéz feladat is. Rendkívül sok munkát, energiát kíván a könyvterjesztő tanároktól.

Összeállítottam annak a 10 könyvnek a jegyzékét, amelyek eddig a legnépszerűbbek voltak osztályomban (7. o.) Halászbástya kivágó: 15 Ft; Alaszkában vadásztam: 6 Ft, A titokzatos kecskébék: 12,50 Ft, A delfin lovasa: 12,50, A fehér törzsfőnök: 12,50 Ft, Bogáncs: 23 Ft, Kányadombi indiánok: 13 Ft, Farkasles: 8 Ft. Jégmezők lovagja: 10 Ft. Robin Hood: 12 Ft. A 10 kötet összesen: 124,50 Ft. Ez hónapokra lebontva kb: 13 Ft, naponta kiszámítva kb: 50—60 fillér. Néha ennél többet is elcukroznak a tanulók.

Ha ezt az olvasó gyűjtögetést 5. osztálytól kezdve a 8. osztállyal bezárólag következetesen rendszeresen végig tudjuk vinni, akkor ez 4 év alatt 40 kötet saját könyvet jelent. Elegendő alapul szolgál egy kis saját kézikönyvtár elkezdéséhez.

Úgy gondoljuk, hogy a nagy célhoz érdemes volt ismét ezt a kis lépést megtenni. Így az iskola és az osztályok munkáshétköznapjainak minden percében, órájában jelen van a könyv. Furcsa egy kicsit ilyen forintos kimutatásokat olvasni, összegezni, osztani, szorozni, de a nagy dolgok mellett ilyen alig észrevehető apró-munkán is múlik gyermekeink barátkozása a könyvvvel. Sok tanár, sok szabad óráját igényli az apró munka, az eredmény később lesz mérhető, de a kezdeti jelek már is megnyugtatóak.

Függ Tiborné
Hódmezővásárhely

GYAKORLÁS ÉS EREDMÉNYVIZSGÁLAT AZ OROSZ ÓRÁKON

Iskolai oktatásunkban a gyakorlás és az eredményvizsgálat két módon folyik: szóbeli és írásbeli formában.

Mindkét formának megvan a maga előnye és hátránya is.

Így:

— A szóbeli gyakorlás és eredményvizsgálat esetében a nevelő a kérdéseket az egész osztálynak teszi fel, — és arra egy tanuló felel. Tanulóink általában lelkiismeretesen gon-

dolgoznak a megfelelő feleleten, de az az eshetőség is fennáll — amit minden tanuló nagyon jól tud —, hogy mint említettem az osztály 35—40 tanulója közül csak egy ad feleletet a feltett kérdésre. Ezért tanulóink egy része úgy gondolkozik, hogy nem valószínű, hogy épp rá esik nevelője választása, — következésképpen nem is gondolkozik a helyes feleleten. Így a szóbeli gyakorlás, feleltetés esetében a nevelő esetenként egy-egy tanuló tudásáról győződhet meg, tanulóink pedig passzívak is maradhatnak.

— Írásbeli gyakorlás, — eredményvizsgálat esetében minden tanuló dolgozik ugyan — tehát aktívan részt vesz az oktatás folyamatában — de a nevelőnek sok idejébe telik a feladatlapok, füzetek ellenőrzése, értékelése és előkészítése.

Tehát mint ismertettem, mind a két formának megvan az előnye is, hátránya is. Az írásbeli eredményvizsgálat, gyakorlás akcelerálásának problémáival már korábban is foglalkoztam.* Ebben igyekeztem bemutatni a gyors gyakorlás, eredményvizsgálat írásbeli formáját, módszerét és anyagát osztályokra lebontva.

Az orosz nyelv oktatására nagyon kevés a heti három óraszám, és sajnos még nehezíti az oktatást az osztályok nagy létszáma. Ezért arra kell törekednünk, hogy óránkon egyre kevesebb legyen az „üres járat”, tanulóink egyre jobban aktivizálják magukat. Ezt csak úgy érhetjük el, ha felszámoljuk tanításunk során a konvencionális eljárásokat.

A most bemutatandó új eljárásom anyag-szükséglete tanulónként egy db. kb. 15×25 cm nagyságú kis fekete tábla, kréta, táblatörlő és tárolására egy kis nylon zacskó.

A táblákat vagy a tanulók maguk készítik el, — ez esetben minden tanulóknak van egy saját táblája —, vagy az iskolai orosz szertár részére politechnikai órákon, szakkörön elkészítenek 40—45 db. ilyen kis táblát és azt minden orosz órára a szertárból a hetes felvételezi, kiosztja és visszaviszi.

Gyakorlati alkalmazására az orosz írás, helyesírás és nyelvtan gyakorlása, ill. ellenőrzése területén van lehetőség.

Itt kívánom megjegyezni és egyben hangsúlyozni azt is, hogy az itt ismertetett eljárásomat nemcsak az orosz nyelv tanításában, hanem bármely tantárgy tanításánál sikerrel lehet alkalmazni általános iskoláink alsó és felső tagozataiban.

A tanulók megkapják a feladatot, amit azonnal a kis táblájukra írnak és azt azonnal felmutatják.

* Módszertani Közlemények, 1967. 4. sz. Írásbeli versenyfeladatok az orosz nyelv tanításában címmel.

Így a nevelő pillanatok alatt meggyőződhet arról — ha végignézi a sorokon — hogy a tanulók elég gyorsan, többségükben helyes választ adtak-e. Amennyiben nem egyetemes az adott válasz, abban az esetben azt az anyagrészt még addig kell gyakorolni, míg a gyors, helyes válasz ki nem alakul.

Azért, hogy az egymás mellett ülő tanulók ne másolhassák le padtársuk választát, minden padsort „A” és „B” csoportra osztok, ezek pedig egyidejűleg „A” és „B” feladatokat oldanak meg.

Természetes, hogy a kis táblák használata a füzet használatát kiegészíti.

Jelentőségét túlbecsülni nem szabad, mert ennek is megvan a maga hátránya: Így: a kis táblára tanulóink csak egy-egy betűt, szillabát, esetleg rövid szót, számot, illetve előre megbeszélt jelet írnak fel.

Gyakorlati használata is óránkon átlagosan 2—4 percig tart.

Használatának időbeli nagyobbítása olyan hátrányokkal járhat, mint az önálló, összefüggő felelet háttérbe szorítása.

Mindezek előrebocsátása után nézzük meg, hogy az orosz nyelv oktatása területén a gyakorlatban hol hasznosíthatjuk!

Hasznosításának két területe van:

I., Az írás tanításában, gyakorlásában és ellenőrzésében.

II., A helyesírás és nyelvtan tanításában a gyakorlásban és gyakorlati ellenőrzésben.

Használatát leginkább az ötödik és hatodik osztályokban javaslom. De nagyon jól használható a hetedik, nyolcadik osztályos nyelvtanításban is.

Ezek után nem a teljesség igényével és nem a fontosság sorrendjében, de a „Tanterv és utasítás” anyagának betartásával ismertetem a gyakorlati példákat:

I. AZ ÍRÁS TANÍTÁSÁBAN

— Írják fel a tanulók egy-egy meghatározott betű folyóírással nagy és kis betűjét!

Két, három betűből álló szillabák felírása a helyes betűkapcsolás kialakítására és ellenőrzésére, valamint a grafomotorikus idegpályák beidegzésére.

— Olyan szótagok, vagy rövid szavak írása, melyben előfordul az: L, M, JÁ betű. Cél: Az említett betűk helyes kapcsolása kialakítása és ellenőrzése.

— Olyan szótagok, rövid szavak írása, melyekben az előző három betűn kívül K betű fordul elő. Ezeket a betűket ui. tanulóink hajlamosok az előírt nagyságnál nagyobbra írni. (kisbetűs formák!) Cél: betűk írásánál arány kialakítása.

— Egy-egy rövidebb szó felírása.

— Egy-egy ritkábban előforduló betű felírása: Pl.: keményjel, nagy F, B betűk stb.

— Olyan összetett betűalakok tudatos kialakításának gyakorlása — alkotóelemeinek ismertetése, írásának sorrendje, iránya betartásával — melyek írásánál probléma szokott lenni. Pl. ZS, JÁ, F, JU stb.

— Szavakból analitikus-szintetikus módszerrel betűk kiemelése.

II. ORTOGRÁFIA ÉS GRAMMATIKA TANÍTÁSABAN

— Elszigetelt kemény magánhangzó hallatára írják le tanulóim annak lágy párját, illetve u. e. fordítva is. (Beidegzésének igen nagy hasznát veszem a főnév és az igeragozás tanításánál.)

— Olyan szavakat mondok a tanulóimnak, melyekben lehetőség nyílik az első hangtani és helyesírási szabály gyakorlására: Kis táblájukra tanulóim az adott szó hallatára egy jeri vagy I betűt írnak fel attól függően, hogy az adott szóban melyiket kell írniuk.

— Olyan szavakat mondunk, melyekben hangsúlytalan Á vagy O hang van. Tanulóinknak el kell dönteni, hogy a hallott szóban Á vagy O betű van és ennek megfelelő betűt felírni táblájukra (pl.: ablak, apa, jó stb...)

— Egy hallott hangról eldönteni, hogy magánhangzó-e, vagy mássalhangzó. Jelzés: MH, illetve MS.

— Hallott mássalhangzóról eldönteni, hogy lágy-e vagy kemény. Jelzése: L, illetve K.

— Olyan szavakat mondok ki melyekben V hangot V vagy G betűvel jelölhetek, illetve kell írni. Jelzése: V vagy G. tanulóim tábláján. pl.: ma, kit stb... szavakban).

— Szóhangsúly helyének megállapítása a szóban. Jelzése: É (élhangsúlyos) K (hangsúly a szó közepén) V (véghangsúlyos).

— Gyakran előforduló hiba gyengébb tanulóinknál, hogy a JÁ, JU és JO betűk helyett J+A-t, J+U-t és J+O betűket írnak. Ezért ezeket a betűket elszigetelten is többet kell íratnunk, szótagban is, rövid szóban is.

— Hallott elöljárókról megállapítani az eservonzatát. Jelzés: A, T, B, R. ESZ, EL.

— Magyarul olyan szókapcsolatot mondunk, amelyet oroszban elöljáró segítségével fejezünk ki. Tanulóim felírják a használható elöljárót, esetleg eservonzatát is.

— Igéket mondok, tanulóim felírják eservonzatát.

— Határozott és határozatlan számneveket mondok. Tanulóim jelzik szám és eservonzatát.

— Hallott főnévről megállapítani nemét. Jelzés: H, N, S.

— Tanulóimmal felíratom, hogy milyen betűkre végződő főnevek him, nő, ill. semlegesneműek.

— Infinitívusban kimondott igéről állapítsák meg tanulóim ragozási csoportjukat. Jelzés: I—II.

— Hallott szóról megállapítani, hogy van-e benne lágyjel. Jelzés: lágyjel, ill. O.

— Magyarul kimondott főnévről megállapítani, hogy milyen esetben kellene ragoznom oroszra fordítás esetében. Jelzés: A, T, B, R, ESZ, EL.

— Oroszul kimondott ragozott főnév esetének megállapítása: Jelzése: az előbbi szerint.

— Ragozott igealak idejének megállapítása. Jele: JE, MU, JO.

— Hallott szó szófájának megállapítása. Jelzés: FN (főnév) MN (melléknév) SZN (személyes névmás) SZNE (számnév) H (határozószó) stb...

— A hallott szóval kapcsolatban írják fel tanulóink a birtokos névmás megfelelő számú, nemű alakjait.

— Hallott személyesnévmást írják le oroszul, ill. fordítva.

— Meghatározott ragozási csoportú főnév meghatározott esetének ragját írják fel a tanulók, ill. igéknek személyragokat.

— Mondunk tanulóinknak egy mondatot, meghallgatják (lefordítják) és az általam kijelölt szónak jelöljék mondatbeli szerepét. Jelzés: AL (alany) ÁLL (állítmány) T (tárgy) H (határozó) J (jelző).

Megjegyzés: Nagyon helyes, ha tanmenetünk végére odaírjuk azokat a szavakat, melyeket az év folyamán helyesírási szempontból többet kell íratnunk, gyakoroltatnunk, mert írásuk problematikus. Ezek jegyzékét osztályokra lebontva lapunk korábbi számában közöltem. (Módszertani Közlemények. 1968. I. száma. 70. oldalán. A helyesírás gyakorlása orosz órákon" címmel.) Ezt a gyűjteményt is gyakorlati munkájuk során szíves figyelmükbe ajánlom.

Magi János
Orkeny

KULTURÁLIS RENDEZVÉNYEINK KÖZÖS LÁTOGATÁSA ÉS MEGBESZÉLÉSE

Oktató-nevelő munkánknak vannak a tanítási órán kívül eső területei is. Ilyen fontos nevelési terület — többek között — a

kulturális élet és annak rendezvényei iránti érdeklődésre, fogékonyságra és igényességre nevelés. E tulajdonságok kialakítása csak